

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TA'LIM BERISHDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH

Baymanova Hafiza Karakulovna

Samarkand viloyati Payarik tumani 21-son DMTT direktori

Annotatsiya. Bu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida olib borilayotgan o'zgarishlar, islohotlar va innovatsion yondashuvlar va ta'lin samaradotligini oshirish haqida aytib o'tilgan. Bundan tashqari ta'limda pedadog tarbiyachi, muallimlarning o'rni samarali ta'lim tizimi tajribasi haqidagi ma'lumotlar keltirilgan.

Аннотация. В данной статье говорится об изменениях, реформах и инновационных подходах в системе дошкольного образования и повышении эффективности образования. Кроме того, о роли педагогов и учителей в образовании дается информация об опыте эффективной системы образования.

Abstract. This article talks about the changes, reforms and innovative approaches in the preschool education system and improving the effectiveness of education. In addition, the role of pedagogues and teachers in education is given information about the experience of an effective educational system.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, samaradorlik, bolalar, pedagog tarbiyachi, ta'lim jarayonlari, O'yin kompetensiyasi, bilish kompetensiyasi, o'yinli mashg'ulotlar.

Ключевые слова: образовательная система, эффективность, дети, педагог, образовательный процесс, Игровая компетентность, познавательная компетентность, игровая деятельность.

Key words: educational system, efficiency, children, pedagogue, educational processes, Game competence, cognitive competence, game activities.

Pedagogik mahoratidan kelib chiqib har bir tarbiyachi o'zining madaniyati, bolaga mehri-muhabbati orqali bolaga namuna bo'layotganligini, uni hayotga tayyorlayotganligini unutmashligi lozim. Bolaning sog'ligi va tarbiyasi bilan shug'ullanar ekan, tarbiyachi va ota-ona ularning baxtli bolaligini yarata olishlari lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarining roli

• **Rahbarning kuzatuvi:** Mashg'ulotlarni muntazam kuzatib borish, pedagoglarning metodik yondashuvlarini tahlil qilish.

• **Oraliq monitoring:** Samaradorlikni baholash uchun aniq mezonlarni ishlab chiqish va tarbiyalanuvchilar muvaffaqiyatini doimiy monitoring qilish.

• **Rag'batlantirish:** Ijobiy natijalarga erishgan pedagoglar va tarbiyalanuvchilarni rag'batlantirish.

Bolaning rivojlanish davri atrof dunyoni estetik jihatdan o'rganish uchun tayyorlov bosqichi deb qarash muhimdir. Chunki, u butun sensor apparatning farqlovchi sezgiriligini rivojlantirishdan va ob'ektlar (buyum va hodisalar)ning eng yorqin xususiyat hamda sifatlarini idrok etishga hissiy javobdan boshlanadi. Bola maktabgacha ta'lim davrida eng yorqin sifatlarga: ritmik harakatlar, musiqa sadolari, yorqin ranglar, ona va pedagogning chehrasi, uning jilmayishi, erkalovchi so'zlari bilan dunyoni anglaydi.

Maktabgacha ta'lim jarayonida rahbar nazorati ostida tarbiyalanuvchilarga ta'lim berish samaradorligini oshirish va uni takomillashtirish uchun bir qator muhim chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Samaradorlikka erishish uchun quyidagi omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega:

- **Ta'lim jarayonini tizimli tashkil qilish** orqali pedagoglar faoliyatini rejalashtirish va nazorat qilish samaradorlikni oshiradi.
- **Pedagoglarning malakasini oshirish va innovatsion usullarni joriy qilish**, ta'lim jarayonini zamonaviy va qiziqarli qilishga xizmat qiladi.
- **Rahbarning faol nazorati** va tarbiyaviy jarayonning muntazam monitoring qilinishi, kamchiliklarni aniqlab, o'z vaqtida bartaraf etishga imkon beradi.
- **Ota-onalar bilan hamkorlik qilish** orqali ta'lim samaradorligini yanada mustahkamlash mumkin.
- **Resurslar va infratuzilma rivoji** ta'lim sifatini oshirishning muhim shartidir.

Umuman olganda, maktabgacha ta'lim samaradorligini oshirish uchun ta'lim muassasasining barcha bo'g'inlari o'zaro uyg'unlikda faoliyat olib borishi lozim. Bu jarayonni takomillashtirish natijasida, tarbiyalanuvchilar chuqurroq bilimga ega bo'lib, ijtimoiy, jismoniy va aqliy rivojlanishga samarali tayyorlanadi.

Jahon pedagogik fani va amaliyotida ta'limni tashkil etishning turli shakllari mavjud. Jamiyat rivojining har bir yangi bosqichi ta'limni tashkil etishga o'z ta'sirini o'tkazadi. Ayni vaqtda ta'limning quyidagi shakllari ajratib ko'rsatiladi: individual, individual-guruhli, auditoriyadan tashqari, MTT va MTTdan tashqari. Ular pedagoglarni qamrab olishi, pedagoglar faoliyatini tashkil etishi, jamoaviy va individual shakllarining nisbatlari, mustaqilligi darajasi va o'qish jarayoniga rahbarlik qilish xususiyatlari kabi belgilariga ko'ra quyidagi uch asosiy turga ajratiladi:

- individual;
- mashg'ulotli;
- o'yinlar

Qadim zamonlarda mavjud bo'lgan oqitishning eng qadimgi shakli ta'limning individual shakli hisoblanadi. Hayotiy tajribalarni ajdodlardan-avlodlarga uzatish

ibtidoiy jamiyatda yuzaga kelgan. Yozuv paydo bo'lishi bilan qavm boshlig'i turli belgilar yordamida o'zining tajribalarini yoshlarga o'rgatgan. pedagog va o'quvchining bevosita va individual aloqasiga misol sifatida repetitorlikni ko'rsatish mumkin. O'qishni tashkil etishning individual shakli antik davr va o'rta asrlarda yagona usul bo'lgan, undan ba'zi mamlakatlarda 19 asrgacha keng foydalanilib kelingan.

➤ **Rejalashtirish:** Har bir ta'lim darsi uchun o'quv rejalarini oldindan ishlab chiqish va ular bo'yicha nazoratni amalga oshirish.

➤ **Nazorat jarayonini avtomatlashtirish:** Elektron jurnal yoki nazorat tizimlarini joriy etish rahbarlarning ishini yengillashtiradi.

➤ **Malaka oshirish:** Pedagoglarning nazorat ostidagi ishlar uchun maxsus trening va seminarlarni tashkil qilish.

Pedagog navbat bilan har bir boladan o'tilgan materialni so'raydi, yangi savollarni tushuntiradi, mustaqil ishlash uchun individual topshiriqlar beradi, qolgan bolalar o'z ishlari bilan shug'ullanadilar. Mashg'ulotlarni bunday tashkil etishda, bolalar mashg'ulotlarga yilning turli davrlarida hamda kunning turli vaqtlarida kelishlari mumkin bo'lgan. XXI asr boshlarida kechayotgan global ijtimoiy-iqtisodiy va geosiyosiy jarayonlar, dunyoning g'oyaviy-mafkuraviy qiyofasini o'zgartirib, yangicha tafakkur va dunyoqarashni shakllantirishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda ta'lim-tarbiya tizimining bosh maqsadi ham bevosita ijtimoiy-gumanitar fanlarni puxta biladigan, jahon maydonida o'z bilimi orqali raqobatlasha oladigan, o'zining fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan, Vatani hamda millatiga nisbatan mehr-muhabbat tuyg'ularini maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida shakllantirishga yo'naltirilgan.

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning birlamchi, eng asosiy bo'g'inidir. Mutaxassislarning ilmiy xulosalariga ko'ra, inson o'z umri davomida oladigan barcha axborot va ma'lumotning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrda oladi. Shu bois bolalarning sog'lom va bilimli, yetuk kadrlar bo'lib voyaga yetishida bog'cha tarbiyasi juda - muhim o'rin tutadi.

MTTlarda bolalar quyidagi kompetensiyalar bo'yicha shakllantiriladi:

➤ Kommunikativ kompetensiya—muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko'nikmasi.

➤ O'yin kompetensiyasi – bolaning o'yin jarayoni va uni tashkil qilishda bilim va ko'nikmalardan ijodiy foydalanishi. O'quv tarbiyaviy faoliyat uchun asos hisoblanadi.

➤ Ijtimoiy kompetensiya – hayotiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda axloq qoidalari va me'yorlariga rioya qilgan holda o'z initutish mahorati

➤ Bilish kompetensiyasi – atrofdagi olamni ongli ravishda idrok qilish va olingan bilim, ko'nikmamalaka va qadriyatlardan o'quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun foydalanish ko'nikmasi. Shuning uchun hambolaning kompetensiyalarini rivojlantirish lozim.

Ya'ni tarbiyachi doim izlanuvchan tadqiqotchi bo'lishi lozim. Konfutsiy aytganidek, "Eskini o'zlashtirgan va yangini tushunishga qodir insongina tarbiyachi bo'la oladi".

Yurtimiz jadal sur'atlarda rivojlanib borayotgan bu davrda, uning gullab-yashnashi, rivojlanishi, farovonligi uchun o'z kasbining mohir mutaxassisi bo'lmish, yosh kadrlarimizning o'rni muhim ahamiyatga egadir. Shunday ekan, maktabgacha va boshlang'ich ta'lim orasidagi ko'prikn mustahkamroq qilib qurishimiz, ta'limning sifat samaradorligiga innovatsion yo'llar orqali erishishimiz lozim. Buning uchun pedagoglardan juda katta mas'uliyat talab etiladi.

Ma'lumki, o'quv mashg'ulot jarayonida qo'llaniladigan pedagogik va informatsion texnologiyalar bir necha turlarga bo'linib, ulardan eng muhimi — kompyuter texnikasi vositalari yordamida ta'lim berishdir. SHundan kelib chiqib, elektron mashg'ulotlar, mashg'ulot ishlanmalari va elektron o'yinlar orqali ham ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. Hozirgi kunda sinovdan o'tgan maxsus axborot vositalari: kompyuter texnikalari, audio va video vositalari qatoriga kelib qo'shilgan elektron ta'lim resurslari, virtual stendlar, animatsiyali dasturlar vositasida dars mashg'ulotlarini olib borish talabalar tomonidan dars mashg'ulotlarini o'zlashtirishlariga samarali natijalar berib borishi tayindir.

Xulosa shuki: Raqamli ta'lim resurslari yordamida mashg'ulotlarni tashkil etish jarayoni, bunda bolaning olayotgan bilimlarini na faqat eshitish, balki ko'rish

sezgilari orqali ham qabul qilishlari va tushunchalarning g'oya va mazmunini chuqur anglab etishlariga samarali yordam beradi. Qator mualliflar tomonidan turli elektron o'qitish vositalari yordamida mavzularning yoritilishni joriy etib borilayotganligi, bunda bolalarning bilim saviyalarining oshib borayotganligini bevosita ishonch hosil qilish mumkinki, bu

usullarning yanada takomillashtirilishi, yuqori pog'onaga olib chiqish kabi zaruratlar oldindan ko'rib, shu yo'sinda ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etish har bir rahbar hamda pedagogning dolzab vazifasi bo'lishi talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. V.Grosheva, L.G.Yevstafeva, D.T.Maxmudova, Sh.B.Nabixanova, S.V.Pak, G.E.Djanpeisova "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi T:2018.1-81-b;
2. F.Qodirova, SH.Toshpo'latova, M.A'zamova. "Maktabgacha pedagogika".- T., "Ma'naviyat". 3. Sh.
3. A.Sodiqova "Maktabgacha pedagogika". "Tafakkur sarchashmalari" T.:2013
4. N.M.Qayumova "Maktabgacha pedagogika". "TDPU" nashriyoti T.:2013
5. Usmonov M. Interaktiv elektron o'quv kurslar — o'qitish faoliyatining yangi vositasi sifatida. // "Xalq ta'limi" jurnali, 2013, 5-son.